

INTRODUCERE

1. Introducere și metode

Istoria artei : disciplină ce are drept obiect de studiu operele de artă în istorie și sensul pe care acestea îl pot căpăta. Istoria artei studiază de asemenea condițiile creației artistice, recunoașterea de către public, dar și contextul cultural, spiritual, antropologic, ideologic, teoretic, economic și social al artei. Așadar, istoria artei studiază creația artistică și diferitele sale dimensiuni și concepții (înțelese uneori ca ficțiuni sau narațiuni). Ca orice disciplină istorică, și istoria artei este întotdeauna o perspectivă a prezentului asupra trecutului. Disciplina istoriei artei studiază, printre altele:

- ideea de creație artistică
- obiectul artistic (operă, tehnică, materiale, mediu)
- publicul/spectatorul și receptarea operei de artă
- limbajul artistic
- sensurile operei de artă

Discursul tradițional al istoriei artei folosește concepte precum acelea de stil, operă/capodoperă, manieră, tendințe, curente.

Deși studiul istoriei artei exista încă din Renaștere (Vasari, *Viețile celor mai importanți pictori, sculptori, arhitecți - Le vite de' più eccellenti pittori, scultori, e architettori*, 1550), înțelesul modern al istoriei artei i se datorează lui **Johann Joakim Winckelmann** (1717-1768). Arheolog și elenist, fondator al arheologiei moderne, Winckelmann este primul care face o sistematizare a istoriei artei, în termeni de stiluri și categorii. El explică fenomenele artistice prin succesiuni, influențe, secvențe și progresie istorică. În lucrarea sa *Istoria artei în antichitate* (1764, *Geschichte der Kunst des Alterthums*), Winckelmann definește momentele-cheie ale unei civilizații în termeni de creștere, maturitate și declin (influențat probabil de filosofia istoriei a lui Giambattista Vico -1668-1774). În contextul descoperirilor arheologice din secolul al XVIII-lea (care va influența și stilul neoclasic în arhitectură), teza lui Winckelmann situează arta greacă ca etalon și prototip al frumosului, iar arta romană și elenistică sunt considerate momente de declin ale artei grecești.

Alois Riegl (1858-1905) *Spätrömische Kunstindustrie*, 1901 (Arta antichității romane târzii). Aproape un secol și jumătate mai târziu, istoricul de artă austriac Alois Riegl (membru al școlii de la Viena, împreună cu M. Dvorak, A. v. Scharnow, J. v. Schlosser) repune în discuție teza superiorității civilizației grecești și în general a oricăror ierarhii în istoria artei. Pentru Riegl, nu putem vorbi de progres în reprezentarea artistică, căci fiecărei epoci istorice îi corespunde o “voință de artă”- pe care el o definește prin conceptul *Kunstwollen*: “întreaga voință umană se îndreaptă către modelarea satisfăcătoare a relațiilor omului cu lumea, la nivel individual și dincolo de individual. Voința de artă plastică (*Kunstwollen*) reglează relația omului cu aparența perceptibilă și sensibilă a lucrurilor. Arta exprimă felul în care omul vede formele și culorile, la fel după cum voința de artă poetică (*Kunstwollen*) exprimă felul în care el vrea să își imagineze lucrurile. Omul nu e un receptor senzorial pasiv, ci și o ființă activă și plină de dorințe, care vrea să interpreteze lumea așa încât aceasta să corespundă cât mai fidel dorințelor sale (variind de la o epocă, regiune și populație la alta). Caracterul acestei voințe aparține a ceea ce numim perspectiva asupra lumii (*Weltanschauung*), în sensul cel mai larg: în religie, filosofie, știință, chiar administrație și legi. (Riegl, *Kunstindustrie*, ultimul capitol). Astfel, pentru Riegl, “istoria artei nu este istoria putinței artistice, ci istoria voinței artistice” (Tudor Vianu), iar această voință artistică este motorul evoluției stilistice, atât în artele majore cât și în artele minore.

Aby Warburg (1866-1929) este unul dintre cei mai importanți istorici de artă ai secolului XX, iar metodele sale noi de cercetare vor influența în mod decisiv cercetători precum Ernst Gombrich sau Erwin Panofsky. Un mare cunoscător și cercetător al culturii Renașterii, Warburg este de asemenea preocupat de studiul culturilor tradiționale (pueblo și navajo) din Statele Unite. Metodele sale de cercetare includ ca material de studiu nu numai capodoperele sau reperele cunoscute ale istoriei artei, ci orice tip de reprezentări grafice (pe care le include în colecția sa). El este de asemenea foarte interesat de interpretarea miturilor, și introduce în istoria artei conceptul de *Pathosformel* (forme ale patosului), forme/imagini recurente care traversează istoria reprezentării. În 1927, Warburg începe să compună un atlas de imagini, intitulat *Mnemosyne*, compus din 40 de panouri care cuprindeau în jur de 1000 de imagini diverse, preluate din surse diferite (ziare, reviste, cărți etc) și organizate în 14 teme legate de antichitate, memorie, modele, mitologie etc.

În cartea sa care anunță sfârșitul istoriei artei (*The End of the History of Art?* (1987)), **Hans Belting** repune în discuție metodele tradiționale ale istoriei artei și măsoară în care acestea mai pot fi suficiente pentru a studia arta contemporană și ramificațiile sale multiple. Desigur nu e vorba despre sfârșitul

istoriei artei cu totul, ci mai degrabă despre sfârșitul - regândirea- unei concepții particulare despre artă ca secvență istorică progresivă.

2. Incursiune în istoria spațiilor de expunere ca istorie a experienței

Imagini comentate:

- Johann Heinrich Ramberg, [Vizita Prințului de Wales la Somerset House](#), 1787, gravură în culori
- Giuseppe Gabrielli, [The National Gallery, 1886: Interior of Room 32](#), 1886, ulei pe pânză, 44 x 56 cm
- Salon de Paris, gravuri cca 1890
- Regina Victoria la deschiderea primei Expoziții Universale (World Fair), 1851, Crystal Palace
- Karl Friedrich Schinkel, proiect pentru un magazin universal "Unten den Linden, Berlin, 1827 versus Altesmuseum, Berlin, 1830
- standuri de expunere la Exposition Universelle, Paris 1867
- Galeria Vivienne (Paris) și Queen's Bazaar, Oxford Street, (Londra) 1833
- Ludwig Justi, expoziția artiștilor Seccession germani la Nationalgalerie, Berlin, 1914
- El Lissitzky (împreună cu Alexander Dorner), [Kabinett der Abstrakten](#), Hanovra, 1927
- Alfred Barr, expoziția Art in Our Times: Painting, Sculpture, Prints, MoMA (Museum of Modern Art), 1939
- Arnold Bode, Documenta 1, Kassel, 1955 (sala Chagall)
- Rem Koolhaas, Prada Store pe Broadway, New York, 2001
- Yoshio Taniguchi, noua intrare la MoMA, 2004

resurse, bibliografie:

- Charlotte Klonk, *Spaces of Experience*, Yale/New Haven University Press, 2009
- Kleiner, Fred, *Gardner's Art through the Ages. A global History*, 13th edition, Thomson Wadsworth, 2009
- Sorensen, Lee, dictionaryofarthistorians.org
- Stokstad, Marilyn, and Michael Cothren, *Art History*. Combined volume 4th ed., Pearson, 2011
- Edwards, Steve, and Paul Wood, *Art & Visual Culture. 1850-2010 : Modernity to Globalisation*, The Open University, Tate Publishing 2012
- Will Gompertz, *O istorie a artei moderne*, Polirom, 2014